

Slovo úvodem

Svazek, který předkládáme čtenářům, má za sebou spletitou cestu. Jeho texty byly předneseny na konferenci k počátkům českého státu v Žatci v roce 2013. Z nejrůznějších důvodů, mezi nimiž ty zdravotní a finanční hrály úlohu nejvýznamnější, se některé vyvíjely, zejména s ohledem na aktuální diskuse v medievistické obci. Texty tohoto svazku se scházely průběžně, a to do konce roku 2017. Tyto diskuse jsou odrazem skutečnosti, že prudkým (a někdy živelným) vývojem oborů vznikají rychlé hypotézy, které ještě musejí být důkladně diskutovány, přesto ale v jednotlivých oborech zanechávají stopy a dojmy, že stará vysvětlení vytlačují vysvětlení nová a lepší. Na druhé straně je jasné, že medievistika v uplynulých desetiletích skutečně začala pracovat s novými tématy i s novými hypotézami, které vycházejí z velmi konkrétních poznatků. To vede k přirozené snaze testovat, co z toho tradičního ještě ob stojí – zcela v souladu s principem Popperovy břitvy říkající, že vědecké teorie jsou ověřitelné, a proto jsou při postupu ověřování zamítnutelné. Přitom žádná teorie není nikdy obhájena definitivně. Tuto průzračnou sumu však není úplně jednoduché aplikovat. Jako zásadní problémy se přitom ukazují skutečnosti, že v oborové diskusi zaznívá mnoho podobných nebo i identických termínů, ale že řada diskutujících tyto termíny naplňuje vlastním obsahem, který nemusí být kompatibilní se stejně znějícími termíny u dalších diskutérů. Příkladem může být nedávná rozprava o vlastnictví ve středověku, nebo pochybnosti o tradiční koncepci raného středověkého státu a o prvcích jeho konstrukce, jako je tzv. hradská soustava, služební organizace, kastelanie, velkofarní organizace atd., atd. Autoři tohoto svazku se nedomnívají, že tradiční výkladový model českého středověku je definitivní. Například nejnovější výzkumy českých raných hradů dokazují, že správu raného státu (nebo lépe: předpokládané středočeské přemyslovské domény) bude třeba znovu analyzovat. Tento problém bude nutné zvážit mimo jiné v souvislosti s diskusí o středověkém státu, která nedávno probíhala v západní Evropě (ale i u nás), jejímž výsledkem je opatrné odmítnutí pojmu stát a užívání neutrálních pojmů *regnum* nebo *Herrschaft*. Pro tuto diskusi bude zapotřebí učinit významný krok, kterým je zhodnocení, které z tradičních termínů jsou pro současnou historiografii ještě použitelné, totiž které jsou slovy Thomase Kuhna součástí platného paradigmatu. Tento termín nepovažujeme za příliš šťastný, protože v řečtině znamená vzor, nám ale jde spíš o stav vysvětlení. Ostatně Popperovo ověřování teorií a jejich vyvrácení je v češtině pojmenováno

jako falzifikace, což se ale stalo nedorozuměním při překladu. Angličtina totiž pojmem falzifikace nerozumí jenom výrobu podvrhu, ale také vyvracení nepravdy (poukázal na to ostatně už František Koukolík). Prvním krokem k takové oborové diskusi je jakási inventura pojmů, hypotéz, argumentačních schémat, k níž chce tato publikace přispět.

Ivana Boháčová – Petr Sommer